

УДК 81'1::018=161.2=112.2=111

DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2025-98-13>

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ НОВИЗНИ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ (НА МАТЕРІАЛІ НЕОЛОГІЧНИХ СЛОВНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

Колесник Є. Д.

*аспірант кафедри прикладної лінгвістики
Національний університет «Львівська політехніка»
вул. Степана Бандери, 12, Львів, Україна
orcid.org/0009-0009-7834-662X
yehor.d.kolesnyk@lpnu.ua*

Гриців Н. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Національний університет «Львівська політехніка»
вул. Степана Бандери, 12, Львів, Україна
orcid.org/0000-0001-6660-7161
nataliia.m.hrytsiv@lpnu.ua*

Ключові слова: *неологізм,
новотвір, лексикографія,
неографія, критерій,
визначення.*

Статтю присвячено аналізу словників неологізмів, уточненню теоретичного підґрунтя їх укладання, визначенню цільових лексичних одиниць, порівняльному аналізу україномовної, німецькомовної та англійської традицій словникарства. Такі умови роблять словники неологізмів перспективним об'єктом дослідження, адже процес фіксації лексики та фразеології з неологічним статусом передбачає наявність визначення лексики, яку вони описують. Класифіковано різні наукові трактування неологізму та окреслено його робоче визначення для потреб предметного поля визначення критеріїв відбору та зіставлення, зокрема в межах лексикографічних традицій, які представлені мовами укладання словників: українською, німецькою та англійською. Рисами, які лягли в основу порівняння, є визначені підходи до тлумачення терміна «неологізм», наявність визначення терміна «неологізм» та критеріїв відбору лексичних одиниць, мова словників.

Матеріал статті становить добір 24 словників неологізмів та новотворів: 6 україномовних, 6 німецькомовних та 12 англійських.

Результати показують, що серед словників добору існують три визначення новизни лексичних одиниць: абсолютна, відносна, лексикографічна. Абсолютне трактування новизни найпоширеніше, відносне трактування зустрічаємо рідше, та визначення новизни за лексикографічним критерієм становить меншість. У понад половині випадків визначення неологізму або критеріїв відсутні. З'ясовано, що проблема відсутності визначення або критеріїв найпоширеніша серед англійських словників. Англійські словники переважно визначають неологізми за відносною новизною, тоді як німецькомовні – за абсолютною. Серед україномовних словників найчастіше зустрічаються словники новотворів.

APPROACHES TO DETERMINING THE NOVELTY OF LEXICAL UNITS (BASED ON THE NEOLOGIC DICTIONARIES OF UKRAINIAN, GERMAN AND ENGLISH)

Kolesnyk Ye. D.

*Postgraduate Student at the Department of Applied Linguistics
Lviv Polytechnic National University
Stepana Bandery str., 12, Lviv, Ukraine
orcid.org/0009-0009-7834-662X
yehor.d.kolesnyk@lpnu.ua*

Hrytsiv N. M.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Applied Linguistics
Lviv Polytechnic National University
Stepana Bandery str., 12, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6660-7161
nataliia.m.hrytsiv@lpnu.ua*

Key words: *neologism, new formation, lexicography, neography, criterion, definition.*

The article is devoted to the analysis of dictionaries of neologisms, clarification of the theoretical basis for dictionary creation, definition of target lexical units, and comparison of Ukrainian, German and English lexicographic traditions. Such conditions make dictionaries of neologisms a promising object of study, since collecting vocabulary and phraseology with neological status, dictionaries should contain definitions of the target vocabulary they describe. Different scientific interpretations of neologism are classified and its working definition is outlined for the needs of the subject field of determining selection and comparison criteria, in particular within the lexicographic traditions represented by the languages of compilation of dictionaries: Ukrainian, German and English. The comparison is based on defined approaches to the interpretation of the term «neologism», the availability of the definition of the term «neologism» and the criteria for selecting lexical items, and the language of the dictionary.

The article is based on a selection of 24 dictionaries of neologisms and new words: 6 Ukrainian, 6 German, and 12 English dictionaries.

The results show that there are three definitions of novelty of lexical units among the selected dictionaries: absolute, relative, and lexicographic. The absolute interpretation of novelty is the most common, the relative interpretation is less common, and the definition of novelty according to the lexicographic criterion is in the minority. In more than half of the cases, there is no definition of the neologism or criteria for selection. It was found that the problem of lack of definition or criteria is most common among English-language dictionaries. English-language dictionaries mainly define neologisms by relative novelty, while German-language dictionaries define them by absolute novelty. Among Ukrainian-language dictionaries, dictionaries of new formations are the most common.

Постановка проблеми. Сучасна неологія пропонує безліч інтерпретацій терміна «неологізм»: деякі дослідники тлумачать його як лексичну одиницю з ознакою «дивності» або «незвичності», проте для більшості визначальною ознакою є новизна, закарбована у формі терміна префіксом

neo [Rodríguez Guerra, 2016, с. 529]. Якщо звертатися до неографії, то різні підходи до визначення терміна «неологізм», які знаходимо у лексикографічних джерелах, можна підсумувати так: трактування за абсолютним, відносним чи лексикографічним характером новизни. Розмаїття цих

підходів відображено в реєстрах словників, проте рідко окреслено у передмові до видання чи рецензіях на це видання [Ketremans, 2015, с. 29].

Мета і завдання. З огляду на окреслені умови, дослідження має на меті визначити та порівняти переважання тлумачень терміна «неологізм» у межах лексикографічних традицій, що передбачає виконання трьох завдань:

1) систематизувати ресурсну основу за підходом до трактування неологізму;

2) визначити спільні та відмінні риси укладання словника в межах лексикографічних традицій (англомовної, німецькомовної, україномовної);

3) зіставити кількісний та якісний показники друкованих (21) і онлайн-ових (3) словників.

Об'єкт дослідження становлять неологічні словники, представлені у трьох лексикографічних традиціях: україномовній, німецькомовній та англійській. **Предметом** дослідження є лексикографічні принципи представлення неологізмів у словниках, укладених українською, німецькою та англійською мовами.

Матеріал дослідження. У статті до порівняльного аналізу залучено 24 словники. Визначення неологізму наявні лише в одинадцяти: 1) *Словник новітніх англійців* (СНА); 2) *Словник неологізмів. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український* (СНІА) – україномовні словники; 3) *Neuer Wortschatz: Neologismen der 90er Jahre im Deutschen*; 4) *Neuer Wortschatz Neologismen im Deutschen 2001–2010* (NWND); 5) *Neologismenwörterbuch* (2006ff.); 6) *Deutsches Neologismenwörterbuch* (DNW); 7) *Wortwarte* – німецькомовні словники; 8) *The Oxford essential dictionary of new words* (OEDNW); 9) *The Oxford dictionary of new words* (ODNW); 10) *Fifty Years AMONG THE NEW WORDS* (ANW); 11) *The Barnhart dictionary of new English* (BDNE) – англійські.

Окрім словників неологізмів, урахуємо словники новотворів, бо вони теж реєструють неологізми. У добірці їх п'ять: 1) *Словотворчість незалежної України. 2012–2016. Словник* (СНА); 2) *Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років XX ст.)* (СНУМ); 3) *Словник новотворів української мови кінця XX століття*; 4) *Словник новотворів української мови початку XXI століття*; 5) *Онлайн-словник Wortwarte*.

Виклад основного матеріалу. «Словник» у цій статті трактуємо як лінгвістичний словник, який визначається тим, «що в ньому у відповідному аспекті тлумачаться власне слова як мовні одиниці» [Загнітко, 2012, Т. 3, с. 313]. У вужчому розумінні у статті до розгляду беруться словники неологічні, які фіксують неолексеми і неоспо-

луки, що побутують у сучасній розмовній практиці [Клименко та ін., 2008, с. 106].

Системний підхід «як сукупність прийомів дослідження об'єктів/реалій як системи» [Загнітко, 2012, Т. 3, с. 389] дає змогу окреслити критико-теоретичні рамки для з'ясування основних характеристик, визначення та критеріїв відбору неологізмів.

Лексикографічну традицію представлено через мову укладання словника, зокрема українську, німецьку, англійську.

Зіставлення здійснено на основі виокремлених підходів до укладання словників та наявності чи відсутності визначення терміна «неологізм», задекларованих критеріїв відбору лексичних одиниць (далі – ЛО), мови укладання словника.

До трактувань неологізму як ЛО з *абсолютним характером новизни* відносимо визначення, у яких поява ЛО в мові на певному часовому проміжку є інтегральною ознакою неологізму. До прикладу, визначення неологізму у словнику *The Penguin Dictionary of Literary Terms and Literary Theory*: «нове слово або фраза. Бувають трьох типів: повністю нове слово без чіткої етимології (напр. *her*, *por*, *hippie*, *hercat*, *herster*); слово утворене похідним способом (напр. *Багато від stereo-, para-, hetero-*); усталене слово, яке набуло нового значення (напр. *beat*, *dig*, *high*)» [Cuddon, 1999, р. 542] (тут і далі переклад наш. – Є. Д.). Схожі визначення знаходимо у монографії *Word-formation in English* [Plag, 2003, р. 52] та термінологічному словнику *A Dictionary of Grammatical Terms in Linguistics* [Trask, 1993, р. 180]. До неологізмів з *абсолютним характером новизни* відносимо новотвори, оскільки термін стосується нових слів, утворених похідним способом [Клименко та ін., 2008, с. 12].

Натомість під *відносним характером новизни* у визначеннях розуміємо акцентування на сприйнятті новизни неологізму мовцями: «Неологізм – це лексична одиниця (новотвір, або нове значення), яка виникає на певному етапі розвитку мови через комунікативні потреби певної спільноти, поширюється, колективно приймається як мовна норма і сприймається як нова більшістю носіїв мови протягом певного періоду часу на визначеному етапі розвитку» [Dieter, 1988, р. 110]. Такі визначення можна також знайти у термінологічних словниках [Bußman, 1990, р. 520; Загнітко, 2012, т. 2, с. 290]. Вагому різницю *відносного* підходу від *абсолютного* становить охоплення актуалізованих слів: ЛО, позбавлених *абсолютної новизни*, які знаходилися на мовній периферії та увійшли до широкого вжитку [Стишов, 2019, с. 133].

Лексикографічний характер новизни визначає ЛО, відсутні у референтних словниках як неологізми [ANW, 1993, р. 2; СНА, 2022, р. 3].

Серед критеріїв, які забезпечують новизну відібраних ЛО, розрізняємо *часовий критерій* – визначення часового проміжку набуття *відносної* або *абсолютної новизни*; *частотний критерій* – визначення частотної межі, коли ЛО набуває *відносної новизни*; *лексикографічний критерій* – використання референтних словників для визначення *абсолютної новизни*.

До словників, що фіксують ЛО з *абсолютною новизною*, належать вісім видань: три словники новотворів серії СНУМ, словник новотворів СНУ, два словники неологізмів серії *Neuer Wortschatz*, онлайн-словник *Neologismenwörterbuch*, онлайн-словник новотворів *Wortwarte*. Зазначимо, що перші чотири словники (СНУ та серія СНУМ) не містять визначення неологізму чи критеріїв виділення ЛО. Проте їх можна класифікувати як словники, що фіксують ЛО з *абсолютним характером новизни*, оскільки вони є виданнями, присвяченими реєстрації новотворів.

Визначення неологізму в NWND: «*Неологізм – це нова лексична одиниця або нове значення усталеної лексичної одиниці, що виникає на певному етапі розвитку мови в певній комунікативній спільноті, поширюється і стає загальноприйнятою мовною нормою*» [NWND, 2015, р. XII]. Із цього визначення можна висновувати про мету включити ЛО у широкому вжитку з *абсолютним характером новизни* включно з набуттям нових значень усталеними формами.

В онлайн-словнику *Wortwarte* наявна мета зафіксувати новотвори до їх узуалізації. Джерелами слугують Інтернет-версії німецьких газет. Використано автоматизований спосіб розпізнавання неологізмів за допомогою референтного корпусу. Утім, визначення цільової лексики та критерії її виокремлення часом суперечливі. У визначенні зазначено, що «*оскільки нові слова тут спостерігаються і фіксуються на етапі їх появи, то відрізнити okazіonalіzm від неологізму неможливо. Час покаже, які вирази пройдуть процес узуалізації, а які швидко відійдуть у небуття*» [Lemnitzer, n.d.b], тоді як у розділі критеріїв бачимо: «*Однак, не всі з [не знайдених у корпусі лем] включені. Є багато слів, про які можна з упевненістю сказати, що вони були використані лише один раз, або які абсолютно нецікаві з погляду їх утворення (так звані okazіonalіzmi). Тому я вручну відбираю нові слова, які здаються мені цікавими*» [Там само].

Таким чином, більшість словників, які притримуються *абсолютного трактування новизни*, є словниками новотворів: п'ять із восьми. Разом із цим чотири із цих словників новотворів категоризовані автоматично, бо в них відсутні визначення неологізму. Таким чином, словники неологізмів у цій категорії є меншістю та поступаються словникам новотворів.

Щодо *відносного трактування новизни*, п'ять словників із добору притримуються такого підходу: CHIA (україномовний), DNW (німецькомовний), BDNE, OEDNW та ODNW (англомовні).

Укладачі CHIA обґрунтовують такий підхід тим, що входження до загальної мови слів, які існували на периферії, тобто термінів, професіоналізмів тощо, «*робить їх інноваціями як із погляду розвитку словникового складу, так і у зв'язку з їх сприйняттям як неологізмів більшістю носіїв*» [CHIA, 2008, р. 6]. Для цього словника неологізм визначається *відсною новизною* за формою або змістом, узуальністю та рекурентністю, яка виявляється у «*здатності відтворення позапервісного контексту, участю у семантичних і словотворчих процесах*» [CHIA, 2008, р. 68].

Визначення неологізму в DNW також засновується на відчутті новизни ЛО мовцями: «*Збільшення частоти вживання слова (особливо у масмедіа) сприяє сприйняттю такого слова як сучасного. Вагомо менша частота вживання у якомога довшому періоді перед її збільшенням призводить до сприйняття такого слова як нового. Разом із цим не виключено, що слово вже було відомим, до прикладу у професійному жаргоні*» [DNW, 2007, р. 9]. Отже, укладачі словника припускають, що слово, частота вживань якого у повсякденному мовленні різко збільшилася в аналізований період, сприймається у цей час мовцями як нове. Таке визначення передбачає мету відобразити загальномовні процеси у номінації з відсіканням периферійної лексики. Щоправда, джерелами слугувала винятково публіцистика [Там само].

Наступним прикладом слугує визначення неологізму у *The Barnhart dictionary of new English*: «*Під «новою англійською» ми маємо на увазі терміни та значення, які увійшли в активний словниковий запас англомовного світу в період з 1963 по 1972 рік*» [BDNE, 1973, р. 14]. Далі уточнено, що під це визначення підпадають ЛО вузького вжитку, які отримали статус активної лексики у визначений період.

The Oxford Dictionary of New Words: A popular guide to words in the news містить коротке визначення: «*Нове слово – це будь-яке слово, словосполучення або значення, яке увійшло у широкий ужиток в англійській мові або стало модним у вісімдесятих та на початку дев'яностих років минулого століття*» [ODNW, 1997, р. V], яке дає приблизні часові рамки та натяк на застосування частотного критерію. Так само *The Oxford essential dictionary of new words* дає досить стисле визначення: «*До цієї книжки увійшли слова, фрази та значення, які з'явилися або стали відомими після 1990 року і які на момент укладання словника все ще викликали відчуття новизни*» [OEDNW, 2003, р. X].

Із цих визначень бачимо, що три (наявні у CHIA, DNW та BDNE) окремо наголошують на включенні актуалізованих слів до реєстру словника. Інші два словники (ODNW, OEDNW) у загальних рисах окреслюють, що розглядаються ЛО, які «увійшли в широкий ужиток», «з'явилися або стали відомими», без уточнень.

В окрему категорію ми відносимо словники, у яких замість визначення цільової лексики вказано критерій відбору, зокрема лексикографічний. Серед таких прикладів визначення неологізму в ANW: «Нове слово – це форма або використання форми, не записане у великих тлумачних словниках» [ANW, 1993, р. 2]. Із решти словників ANW вирізняється застосуванням лексикографічного критерію для визначення неологізму та тим, що він продовжує п'ятдесятилітню традицію волонтерської роботи у колонці *Among the New Words* журналу *American Speech*. Редактори словника взяли за основу неологізми, записані протягом 1941–1991 рр. у колонці, та звели їх у єдиний словник. У передмові укладачі точніше визначають застосування лексикографічного критерію: окрім тлумачних словників, залучені неологічні словники, «і слово, занесене до одного з них, зазвичай не включається до *«Among new words»*, якщо редактори не мають цитувань, що надають додаткову інформацію про це слово» [ANW, 1993, р. 2]. Також політика редакції колонки вилучає okazіоналізми, які здаються редакторам такими, що не увійдуть до широкого вжитку. У передмові відсутній опис фільтрів, які б викреслювали okazіоналізми, проте зазначена одна умова, яка уможливує включення okazіоналізмів до реєстру: якщо такі ЛО «ілюструють моделі словотворення або є особливо показовими для тогочасного життя, або іншим чином ілюструють щось важливе в мові, вони можуть потрапити до *«Among the New Words»*» [ANW, 1993, р. 3]. Як приклад наводяться слова, пов'язані з *Вотергейтом*, бо їх частота слововживання показує можливість раптового поширення певних словотвірних елементів і вказує на готовність мовців послуговуватися лексичними інноваціями.

Отже, ANW покликаний заповнити лакуни у лексикографії з уникненням вузьковживаних ЛО завдяки редакційній політиці та лексикографічному критерію виокремлення неологізмів.

Інший приклад лексикографічного критерію у визначенні знаходимо у передмові «Словника новітніх англійців»: «Під терміном «новітні» маємо на увазі ті англійці, які не занесені в інші словники ініціомовних слів. [...] У реєстрі також розміщено англійці, які фіксуються в узусі до 2014 р., але у словники ініціомовних слів не увійшли, а також ті, що є у словниках, але видозмінили чи отримали нові значення» [CHA, 2022, р. 3]. Разом

із визначенням новизни у цитованій передмові відсутні часові рамки, у яких ЛО мали би статус неологізмів, або інші критерії.

На перший погляд застосування лексикографічного критерію не обмежує загальновідомі визначення неологізму, проте укладачі CHIA вважають інакше: «Визначення неологізмів як слів або зворотів, що створені для позначення нового [...] поняття не можна вважати вичерпним, оскільки таке визначення включає далеко не всі різновиди інновацій. Використання інших критеріїв (денотативного, стилістичного, лексикографічного) також не охоплює всіх неологізмів» [CHIA, 2008, р. 5]. Зокрема, неправильне використання лексикографічного критерію у діахронних дослідженнях може суттєво обмежити склад словника. Варто зазначити досвід застосування цього критерію у NWND: реєстрація ЛО у словниках укладених після її появи в аналізованому періоді є показником її входження в узус та не позбавляє її неологічного статусу [NWND, 2015, р. XIII]. Дати видань референтних словників, на які спиралися укладачі CHA та ANW, уможливають виключення лексем, які свого часу мали статус неологізмів та пізніше достатньою мірою розповсюдилися, аби увійти у нормативні словники. Такі ЛО не становлять цінності для словників, які мають на меті заповнення лакун у лексикографії, отже, застосування лексикографічного критерію для такої мети є доцільним. Наявність неологізмів серед цієї невисвітленої лексики може призводити до змішування понять та хибного ототожнення ЛО, відсутніх у словниках із неологізмами. У такому контексті постає питання доцільності використання поняття «новий» для позначення всіх слів, відсутніх у словниках.

Влучний приклад словника, який послуговується лексикографічним критерієм як основним, являє собою «Словник мови творчих особистостей України другої половини XX – початку XXI століття» (далі – СМТО), хоча він і не має на меті повне фіксування виключно неологізмів. Укладачі зазначають, що до СМТО поряд із неологізмами входить «актуальна, але досі не фіксована з різних причин у нормативних словниках лексика та фразеологія» [Козирева та ін., 2022, с. 4]. Таке визначення передбачає розширення лексикографічної основи для подальших словників та детальніше вивчення мови творчих особистостей. Тобто феномен неологізму відіграє другорядну роль, тому, ймовірно, не знайшов відображення у назві словника.

Проблема відсутності визначення чи критеріїв поширена у лексикографії та в лексикології [Kerremans, 2015, р. 29], її унаочнюємо розглядом словників нашого добору: 13 словників із 24 не мають визначення чи критеріїв, чотири словники

містять лише визначення. Серед україномовних словників визначення відсутні у словниках новотворів: серії СНУМ та словнику СНУ. Відсутні визначення у німецькому онлайн-словнику Wortwarte Reloaded. Коли розглядаємо англомовні словники неологізмів, помічаємо значно більшу кількість словників без визначень: доступні у великій кількості – від авторських і популярних видань до академічних, переважна більшість усе ж належить популярним виданням, де укладачі навмисне відмежовуються від академічних стандартів у передмовах і не вказують визначень чи критеріїв. До прикладу: *From al desko to zorbing: new words for the 21st century* та перевидання *Brave new words : a language lover's guide to the 21st century*, *Brave New Words: The Oxford Dictionary of Science Fiction*, *Tuttle dictionary of new words: since 1960* та перевидання *New words : a dictionary of neologisms since 1960*, *The Facts on File dictionary of new words*. *The Second Barnhart dictionary of new English* та *Third Barnhart dictionary of new English* відрізняються від попередніх словників великим складом редкології та детальнішим описом макро- і мікроструктури словника й датуванням реєстрових слів, проте в них так само відсутні визначення цільової лексики і критеріїв відбору. Оскільки проблема відсутності визначень найбільш актуальна для англомовної лексикографії, ми вирішили крім словників неологізмів перевірити також і великі постійно оновлювані онлайн-словники англійської, які набувають усе більшого поширення та витісняють неологічні друковані видання, як-от *Oxford Living Dictionaries* (нині недоступний [Oxford Global Languages, 2020]), *Merriam-Webster Online*, чи *Cambridge Free English Dictionary and Thesaurus*. Так само як і з орієнтованими на широке коло читачів друкованими виданнями, важко знайти визначення або чітко зазначені критерії додавання нових слів, окрім згадок чи натяків на корпусно-базований підхід та відбір за частотністю [Pleming, 2014; Cambridge Free English Dictionary and Thesaurus, n.d.; Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary, n.d.]. Через

це пов'язані великі словники, зокрема OED, піддаються критиці через непрозорість критеріїв додавання нових слів [Chen & Cheng, 2016, p. 21; Kerremans, 2015, p. 29].

Щоб унаочнити результати, ми розташували словники в такі групи:

1. Наявні визначення і критерії.
2. Лише визначення: вказано визначення новизни цільового шару лексики; критерії відсутні.
3. Відсутні визначення та критерії.

Кількісний поділ за цими трьома категоріями представлено на рис. 1.

Із діаграми видно, що лише в семи словниках добору (29% від загальної кількості) наявні повне визначення та критерії. Словники лише з визначенням становлять шосту частину (16,7%), та більшість словників не містить визначень чи критеріїв (54%). У таких умовах словники з прозорим принципом укладання становлять меншість і радше є винятком, аніж правилом.

Якщо розглядати словники з наявним визначенням, ми розподілили їх у три категорії відповідно до трактувань новизни ЛО: *відносна*, *абсолютна* та *лексикографічна*. Аби представити на діаграмі всі словники добору, додаємо також кількість словників із відсутнім визначенням. Зауважимо, що попри відсутність визначення у передмові, чотири словники новотворів (три словники СНУМ, словник СНУ) віднесені до таких, що трактують новизну за *абсолютним критерієм*.

Кількісне співвідношення різновидів визначення неологізму та мов укладання словника представлено на рис. 2.

Бачимо, що підхід до визначення з фокусом на сприйняття новизни, тобто *відносний*, має по одному прикладу серед україномовних та німецькомовних словників та три серед англомовних, разом вони становлять п'яту частину добору. Фокусується на час появи неологізму, тобто на *абсолютну новизну*, третина словників (8), більшість із них (5 з 8) є словниками новотворів. Якщо відняти словники новотворів, лишаються три слов-

Рис. 1

Рис. 2

ника неологізмів, які трактують новизну за *абсолютним критерієм*. Найрідше новизну трактують за *лексикографічним критерієм*: один україномовний та один англomовний словник. Із наявних даних доходимо висновку, що серед українських словників неологізмів найпоширенішими є словники новотворів – чотири словники новотворів проти двох словників неологізмів. Англomовні словники здебільшого зосереджені на *відносній новизні*, а німецькомовні – на *абсолютній новизні*.

Висновки і перспективи подальших розробок. У статті проаналізовано 24 словники. Визначено, що в більшості словників (13 із 24) відсутні визначення та критерії, у шостій частині (4 із 24) є лише визначення та в менше як третини (7 із 24) наявні визначення і критерії відбору.

Серед 15 словників, у яких установлено робоче визначення новизни ЛО, найбільш чисельною є категорія *абсолютної новизни*: вісім словників, які становлять більшу половину добору. До цього числа входять п'ять словників новотворів, та якщо зосередитися лише на словниках неологізмів, кількість зменшується до трьох, які становлять п'яту частину словників із установленим визначенням. Притримуються визначення з фокусом на *відносну новизну* п'ять словників, або третя частина. Меншість дають визначення неологізму *лексикографічним критерієм*: два словники.

У межах лексикографічних традицій з'ясовано, що найчастіше визначення зустрічаються в німецькомовних словниках (5 із 6), менш часто – в україномовних (2 із 6) та англomовних словниках (4 із 12). Більшість україномовних словників неологізмів становлять словники новотворів: чотири з шести з установленими визначеннями. Визначення неологізмів за *абсолютною новизною* характерне для німецькомовних словників (4 із 5 з визначенням), за *відотною новизною* – для англomовних словників (3 із 4 з визначенням).

Перспективним продовженням дослідження є детальніший аналіз критеріїв та методик відбору ЛО з огляду на визначення неологізмів та реєстри словників із метою визначити ефективні критерії та методики відбору відповідно до робочих визначень.

СЛОВНИКИ У ДОБОРІ

- Белей, Л., Олександрук, І., Ківу, М., & Гончаренко, А. (2022). Словник новітніх англiзмiв. Наукова думка. <https://drive.google.com/file/d/1EUFaKfLLF-wrkhukjNHYO9wajmHFjUqi/view>
- Віняр, Г.М., & Шпачук, Л.Р. (2000). *Словник новотворів української мови (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.)*. [б. в.]. <https://doi.org/10.31812/0564/39>
- Віняр, Г.М., & Шпачук, Л.Р. (2002). *Словник новотворів української мови кінця ХХ століття*. [б. в.]. <https://doi.org/10.31812/0564/38>
- Віняр, Г.М., & Шпачук, Л.Р. (2005). *Словник новотворів української мови початку ХХІ століття*. [б. в.]. <https://doi.org/10.31812/0564/37>
- Зацний, Ю.А., & Янков, А.В. (2008). *Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: Англо-український словник*. Нова Книга.
- Нелюба, А., & Редько, Є. (2017). *Словотворчість незалежної України. 2012–2016. Словник*. Харківське історико-філологічне товариство. https://www.academia.edu/37933399/Словотворчість_незалежної_України_2012_2016_Словник
- Algeo, J. (1993). *Fifty years among the new words: A dictionary of neologisms 1941–1991*. Cambridge University Press.
- Barnhart, C.L., Steinmetz, S., & Barnhart, R.K. (1973). *The Barnhart dictionary of new English since 1963*. Barnhart/Harper & Row.
- Barnhart, R.K., Steinmetz, S., & Barnhart, C.L. (1980). *The second Barnhart dictionary of new English*. Barnhart/Harper & Row.
- Barnhart, R.K., Steinmetz, S., & Barnhart, C.L. (1990). *Third Barnhart dictionary of new English*. Barnhart/Harper & Row.
- Dieter, H., Kinne, M., Steffens, D., Tellenbach, E., & al-Wadi, D. (2004). *Neuer Wortschatz: Neologismen Der 90er Jahre Im Deutschen (Schriften Des Instituts Fur Deutsche Sprache)*. Walter De Gruyter Inc.
- Erin, M. (2003). *The Oxford essential dictionary of new words*. Berkley Books.
- Green, J. (1992). *Tuttle dictionary of new words: Since 1960*. C.E. Tuttle.
- Green, J. (1994). *New Words: A Dictionary of Neologisms Since 1960*. Bloomsbury Publishing PLC.
- LeMay, H. (1988). *The Facts on File dictionary of new words*. Facts on File.
- Lemnitzer, L. (n.d.a). *Die Wortwarte – Reloaded. Wörter für heute und morgen*. Retrieved 23 January 2025, from <https://wortwarte.org/>
- Lemnitzer, L. (n.d.b). *Die Wortwarte – Auf der Suche nach den Neuwörtern von morgen. Einleitung und Hintergrund*. Retrieved 23 January 2025, from <https://wortwarte.de/Projekt/index.html>
- Maxwell, K. (2006). *Al Desko to Zorbing*. Macmillan.
- Maxwell, K. (2007). *Brave new words: A language lover's guide to the 21st century*. Pan Macmillan.
- Neologismenwörterbuch (2006ff.), in: OWID – Online Wortschatz-Informationssystem Deutsch, hg. v. Leibniz-Institut für Deutsche Sprache, Mannheim, <http://www.owid.de/wb/neo/start.html>
- Prucher, J. (2007). *Brave new words: The oxford dictionary of science fiction*. Oxford University Press, USA.

22. Steffens, D., & al-Wadi, D. (2014). *Neuer Wortschatz : Neologismen im Deutschen, 2001 - 2010: T. 1. A-Kite*. Institut für Deutsche Sprache.
23. Tulloch, S. (1991). *The Oxford dictionary of new words: A popular guide to words in the news*. Oxford University Press, USA.
24. Uwe, Q. (Ред.). (2007). *Deutsches Neologismenwörterbuch: Neue Wörter und Wortbedeutungen in der Gegenwartssprache*. W. de Gruyter.
25. Steffens, D., & al-Wadi, D. (2014). *The Latest News about Oxford Global Languages*. <https://web.archive.org/web/20200330025307/https://languages.oup.com/oxford-global-languages/>
26. Plag, I. (2003). *Word-formation in English*. Cambridge University Press.
27. Fleming, C. (2014). Oxford news blog. 'YOLO', 'Mansplain', 'clickbait' – How Do Words Get Added to Oxford Dictionaries? <https://www.ox.ac.uk/news/arts-blog/yolo-mansplain-clickbait-how-do-words-get-added-oxford-dictionaries>

ЛІТЕРАТУРА

25. Загнітко, А. (2012). *Словник сучасної лінгвістики: Поняття і терміни: Т. 2 (К – О)*. ДонНУ.
26. Загнітко, А. (2012). *Словник сучасної лінгвістики: Поняття і терміни: Т. 3 (П – С)*. ДонНУ.
27. Клименко, Н.Ф., Карпіловська, Є.А., & Кислюк, Л.П. (2008). *Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі*. Видавничий дім Дмитра Бураго.
28. Козирева, З., Мовчун, Л., Самойлова, І., Сніжко, Н., Тищенко, О., Цимбалюк-Скопненко, Т., & Дідун, Л. (2022). *Словник мови творчих особистостей України другої половини XX – початку XXI століття (Є. Карпіловська & З. Козирева, Ред.)*. Ін-т української мови НАН України. https://drive.google.com/file/d/1klVhZ0Ogn2KNsi_wVzQs1kXdnwRY_uF/view
29. Стишов, О. (2019). *Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія: навчальний посібник*. Авторитет.
30. Bußmann, H. (1990). *Lexikon der Sprachwissenschaft*. Kröner.
31. Cambridge Free English Dictionary and Thesaurus. (n.d.). *Help*. Retrieved 23 January 2025, from <https://dictionary.cambridge.org/help/>
32. Chen, G., & Cheng, L. (2016). Criteria for new inclusions in the OED – A case study of informatization, *English Today*, 32(3), 20–27. doi:10.1017/S0266078415000589
33. Cuddon, J.A. (1999). *The Penguin dictionary of literary terms and literary theory* (C. Preston, Ed.; 4. ed). Penguin Books.
34. Herberg, D. (1988). Neologismen—Lexikologisch und lexikographisch betrachtet. *Sprachpflege*, 37, 109–112.
35. Kerremans, D. (2015). *A Web of New Words. A Corpus-Based Study of the Conventionalization Process of English Neologisms*. Lang.
36. Merriam-Webster: America's most trusted dictionary. (n.d.). *200 New Words and Definitions Added to Merriam-Webster. Com*. Retrieved 23 January 2025, from <https://www.merriam-webster.com/wordplay/new-words-in-the-dictionary>
37. Rodríguez Guerra, A. (2016). Dictionaries of neologisms: A review and proposals for its improvement. *Open Linguistics*, 2(1). <https://doi.org/10.1515/opli-2016-0028>
38. Trask, R.L. (1993). *A Dictionary of Grammatical Terms in Linguistics* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203393369>

DICTIONARIES IN THE COLLECTION

1. Algeo, J. (1993). *Fifty years among the new words: A dictionary of neologisms 1941–1991*. Cambridge University Press.
2. Barnhart, R.K., Steinmetz, S., & Barnhart, C.L. (1980). *The second Barnhart dictionary of new English*. Barnhart/Harper & Row.
3. Barnhart, R.K., Steinmetz, S., & Barnhart, C.L. (1990). *Third Barnhart dictionary of new English*. Barnhart/Harper & Row.
4. Barnhart, C.L., Steinmetz, S., & Barnhart, R.K. (1973). *The Barnhart dictionary of new English since 1963*. Barnhart/Harper & Row.
5. Belei, L., Oleksandrak, I., Kivu, M., & Honcharenko, A. (2022). *Slovnýk novitnikh anhlizmiv [Dictionary of recent anglicisms]*. Naukova dumka. <https://drive.google.com/file/d/1EU-FAKfLLF-wrhkujkHYO9wajmHFjUqi/view> [in Ukrainian]
6. Dieter, H., Kinne, M., Steffens, D., Tellenbach, E., & al-Wadi, D. (2004). *Neuer Wortschatz: Neologismen Der 90er Jahre Im Deutschen (Schriften Des Instituts Fur Deutsche Sprache)*. Walter De Gruyter Inc.
7. Erin, M. (2003). *The Oxford essential dictionary of new words*. Berkley Books.
8. Green, J. (1992). *Tuttle dictionary of new words: Since 1960*. C.E. Tuttle.
9. Green, J. (1994). *New Words: A Dictionary of Neologisms Since 1960*. Bloomsbury Publishing PLC.
10. LeMay, H. (1988). *The Facts on File dictionary of new words*. Facts on File.
11. Lemnitzer, L. (n.d.a). *Die Wortwarte – Reloaded. Wörter für heute und morgen*. Retrieved 23 January 2025, from <https://wortwarte.org/>

12. Lemnitzer, L. (n.d.b). Die Wortwarte – Auf der Suche nach den Neuwörtern von morgen. *Einleitung und Hintergrund*. Retrieved 23 January 2025, from <https://wortwarte.de/Projekt/index.html>
13. Maxwell, K. (2006). *Al Desko to Zorbing*. Macmillan.
14. Maxwell, K. (2007). *Brave new words: A language lover's guide to the 21st century*. Pan Macmillan.
15. Neliuba, A., & Redko, Ye. (2017). Slovo tvorchist nezalezhnoi Ukrainy. 2012–2016. Slovyk [Word formation of independent Ukraine. 2012–2016. Dictionary]. Kharkivske istoryko-filolohichne tovarystvo. https://www.academia.edu/37933399/Словотворчість_незалежної_України_2012_2016_СЛОВНИК [in Ukrainian]
16. Neologismenwörterbuch (2006ff.), in: OWID – Online Wortschatz-Informationssystem Deutsch, hg. v. Leibniz-Institut für Deutsche Sprache, Mannheim, <http://www.owid.de/wb/neo/start.html>
17. Prucher, J. (2007). *Brave new words: The oxford dictionary of science fiction*. Oxford University Press, USA.
18. Steffens, D., & al-Wadi, D. (2014). *Neuer Wortschatz : Neologismen im Deutschen, 2001–2010: T. 1. A–Kite*. Institut für Deutsche Sprache.
19. Tulloch, S. (1991). *The Oxford dictionary of new words: A popular guide to words in the news*. Oxford University Press, USA.
20. Uwe, Q. (Ред.). (2007). *Deutsches Neologismenwörterbuch: Neue Wörter und Wortbedeutungen in der Gegenwartssprache*. W. de Gruyter.
21. Viniar, H.M., & Shpachuk, L.R. (2000). Slovyk novotvoriv ukrainskoi movy (kinets 80-kh – pochatok 90-kh rokiv XX st.) [Dictionary of neologisms of the Ukrainian language (late 80s – early 90s of the XX century)]. [n. p.]. <https://doi.org/10.31812/0564/39> [in Ukrainian]
22. Viniar, H.M., & Shpachuk, L.R. (2002). Slovyk novotvoriv ukrainskoi movy kintsia XX stolittia [Dictionary of neologisms of the Ukrainian language of the late XX century]. [n. p.]. <https://doi.org/10.31812/0564/38> [in Ukrainian]
23. Viniar, H.M., & Shpachuk, L.R. (2005). Slovyk novotvoriv ukrainskoi movy pochatku XXI stolittia [Dictionary of neologisms of the Ukrainian language of the early XXI century]. [n. p.]. <https://doi.org/10.31812/0564/37> [in Ukrainian]
24. Zatsnyi, Yu.A., & Yankov, A.V. (2008). Innovatsii u slovykovomu skladi anhliiskoi movy pochatku XXI stolittia: Anglo-ukrainskyi slovyk [Innovations in the vocabulary of the English language of the early XXI century: English-Ukrainian dictionary]. Nova Knyha. [in Ukrainian]
25. Zahnitko, A. (2012). Slovyk suchasnoi linhvistyky: Poniattia i terminy: T. 2 (K – O) [Dictionary of modern linguistics: Concepts and terms: Vol. 2 (K – O)]. DonNU. [in Ukrainian]
26. Zahnitko, A. (2012). Slovyk suchasnoi linhvistyky: Poniattia i terminy: T. 3 (P – S) [Dictionary of modern linguistics: Concepts and terms: Vol. 3 (P – S)]. DonNU. [in Ukrainian]
27. Klymenko, N.F., Karpilovska, Ye.A., & Kysliuk, L.P. (2008). *Dynamichni protsesy v suchasnomu ukrainskomu leksykonі* [Dynamic processes in the modern Ukrainian lexicon]. Vydavnychi Dim Dmytra Buraho. [in Ukrainian]
28. Kozyrieva, Z., Movchun, L., Samoilova, I., Snizhko, N., Tyshchenko, O., Tsymbaliuk-Skopnenko, T., & Didun, L. (2022). Slovyk movy tvorchykh osobystosti Ukrainy druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolittia [Dictionary of the language of creative personalities of Ukraine in the second half of the XX – beginning of the XXI century] (Ye. Karpilovska & Z. Kozyrieva, Eds.). In: *t ukrainskoi movy NAN Ukrainy*. https://drive.google.com/file/d/1klVhz0O-gn2KNsi_wVzQslkXdwRY-_uf/view [in Ukrainian]
29. Styshov, O. (2019). *Dynamika leksychnoho skladu suchasnoi ukrainskoi movy. Leksykologhiia. Leksykohrafiia: Navch. Posib.* [Dynamics of lexical composition of modern Ukrainian language. Lexicology. Lexicography: Study guide]. Avtorytet. [in Ukrainian]
30. Bußmann, H. (1990). *Lexikon der Sprachwissenschaft*. Kröner.
31. Cambridge Free English Dictionary and Thesaurus. (n.d.). *Help*. Retrieved 23 January 2025, from <https://dictionary.cambridge.org/help/>
32. Chen, G., & Cheng, L. (2016). Criteria for new inclusions in the OED – A case study of informatization, *English Today*, 32(3), 20–27. doi:10.1017/S0266078415000589
33. Cuddon, J.A. (1999). *The Penguin dictionary of literary terms and literary theory* (C. Preston, Ed.; 4. ed). Penguin Books.
34. Herberg, D. (1988). Neologismen—Lexikologisch und lexikographisch betrachtet. *Sprachpflege*, 37, 109–112.
35. Kerremans, D. (2015). *A Web of New Words. A Corpus-Based Study of the Conventionalization Process of English Neologisms*. Lang.
36. Merriam-Webster: America's most trusted dictionary. (n.d.). *200 New Words and Definitions Added to Merriam-Webster.Com*. Retrieved 23 January 2025, from <https://www.merriam-webster.com/wordplay/new-words-in-the-dictionary>
37. Oxford Global Languages. (2020). *The Latest News about Oxford Global Languages*.

- <https://web.archive.org/web/20200330025307/https://languages.oup.com/oxford-global-languages/>
38. Plag, I. (2003). *Word-formation in English*. Cambridge University Press.
 39. Fleming, C. (2014). Oxford news blog. 'YOLO', 'Mansplain', 'clickbait' – How Do Words Get Added to Oxford Dictionaries? <https://www.ox.ac.uk/news/arts-blog/yolo-mansplain-clickbait-how-do-words-get-added-oxford-dictionaries>
 40. Rodríguez Guerra, A. (2016). Dictionaries of neologisms: A review and proposals for its improvement. *Open Linguistics*, 2(1). <https://doi.org/10.1515/opli-2016-0028>
 41. Trask, R L. (1993). *A Dictionary of Grammatical Terms in Linguistics* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203393369>